

Solexponerade ERSÄTTNINGSMILJÖER

Arealen på naturbeten, samt på renar och andra traditionella miljöer som liknar dem, har minskat. Ersättningsmiljöer kan i viss mån ersätta det som gått förlorat. Ersättningsmiljöer erbjuder varma, torra och öppna förhållanden för många arter. Ersättningsmiljöer kan vara till exempel vägrenar, sand- och grustag, kraftledningsområden, gårdscentrumens sandplaner, järnvägsvallar, skjutområden och icke odlingsbara områden. Åkerområden som gjorts ängsliknande eller av sig själva blivit det är också ersättningsmiljöer. Redan relativt små oanvända områden kan främja den biologiska mångfalden och det skulle vara viktigt att bevara dem som livsmiljöer för insekter och växter.

Antexempel

- DAGFJÄRILAR: skogspärlemorfjäril, brunfläckig pärlmorfjäril, violettekantad guldvinge
- ANDRA FJÄRILAR: mätare, spinnare, nattflyn, svärmare
- SKALBAGGAR: till exempel jordlöpare
- SKINNBAGGAR
- HUMLOR OCH BIN: lundsandbi, sandhumla
- VÄXTER: på fuktiga platser älggräs, kråkvicker, skogsklöver, men också sällsynta arter som blåsuga. På torra vägrenar liten blåklocka, rölleka, backtimjan, kattfot, gråfibbla, prästkrage, tjärblomster, kungsljus, rödklint, getrams, smultron, låsbräken

Blåeld

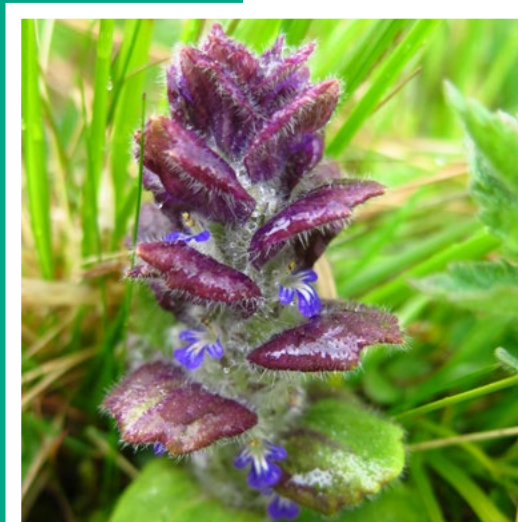

ERSÄTTNINGSMILJÖERNAS VÄRDE

Många arter som trivs på ängar och renar har minskat. Den största orsaken till att framför allt bin, humlor och fjärilar minskat är att ängar och andra öppna livsmiljöer vuxit igen. Lantbrukets markanvändning har effektiviserats, vilket har gjort att naturbetet minskat, och det har också antalet diken och renar. Ersättningsmiljöerna påminner om dessa viktiga livsmiljöer. De erbjuder växtplatser för arter vars livsmiljöer försvagats eller minskat.

Växtligheten i ersättningsmiljöer kan bestå av ängsarter och insektarterna som lever på dem kan vara betydande. Öppna solexponerade ersättningsmiljöer är en tillflyktsort för många ängsväxter och för insekter som får näring från dem. Solexponerade ersättningsmiljöer är särskilt viktiga för pollinerare. Bin, humlor, blomflugor och fjärilar hör till de viktigaste pollinerarna för både vilda och odlade växter.

Ersättningsmiljöerna har också ett landskapsvärde. Ängsliknande ersättningsmiljöer på exempelvis renar och obrukade områden kan påminna om naturliga ängar och gör landskapet mer varierande och intressant.

Blåsuga

Färgkulla

Humlor och åkervädd

Rödklint

VÄGRENARNA ÄR VÄRDEFULLA ERSÄTTNINGSMILJÖER

Vägrenarna är den största enskilda livsmiljön bland ersättningsmiljöerna. Till sina arter påminner de på många sätt om ett traditionellt landskap. Som det traditionella landskapet hålls vägrenarna öppna genom slåtter och röjning, vilket ger många arter en lämplig livsmiljö.

De artrikaste vägrenarna finns vid små vägar. Man har märkt att ju äldre och bredare en vägren är, desto större är dess artmångfald. Vägrenar som varit obearbetade länge har ofta väldigt många olika växtarter, vilket i sin tur påverkar insekternas artrikedom positivt. En rikedom av nektarrika växter ökar till exempel antalet fjärilsarter.

Smala vägrenar vid små vägar och de stora vägrenars bredare renar erbjuder olika möjligheter för organismer. På bredare vägrenar utsätts arterna inte för så mycket yttre tryck i form av plogning, sandning, saltning och trampning. Å andra sidan kan trafiken vara en märkbar nackdel för flygande insekter vid stora vägar. Att vägrenen gränsar till en skog ökar mängden insektarter.

Också torrhet, näringsfattighet och sandighet ökar artmångfalden.

ANLÄGGANDE OCH SKÖTSEL

Hur vägrenen anläggs och sköts påverkar trivselsn och framgången för alla organismer som lever där.

Med tanke på den biologiska mångfalden är det bäst att försöka efterlikna en ängsliknande miljö. Vid anläggningen av vägrenen strävar man efter en mångsidig växtlighet som påminner om en äng. Man kan påskynda utvecklingen av bar eller bearbetad mark till en äng genom att så frön av inhemska vilda växter. Dessutom behövs lågvuxna gräsväxter, vars uppgift är att binda jorden och ge skydd åt ängsväxterna.

Vägrenarna behöver slås och röjas för att hållas öppna. En slåtter per växtsäsong, förlagd till hösten, är bäst för arterna. Blomsterlupinen är en invasiv främmande art som hotar vägrenarnas värdefulla arter. Den gör marken näringsrikare och tränger undan de inhemska arterna.

Cicindela

KÄLLOR och YTTERLIGARE INFORMATION

Jantunen, J. ym. (2004) Tienpientareet ja valtateiden liittymät kasvien ja perhosten elinympäristönä. Vägförvaltningens utredningar 9/2004.

Huttunen, Johanna 2022: Bumblebee diversity in urban brownfields as affected by local and landscape characteristics. ProGradu-studie, Helsingfors universitet.

Jantunen, Juha; Saarinen, Kimmo; Valtonen, Anu. 2006. Niiton vaikutus tienpientareiden niittyeliöstön monimuotoisuuteen (NIINI). Slutrapport, Vägförvaltningens utredningar.

Karhu, Liisa 2014: Perinnebiotooppikasvit teiden pientareilla, niittyjen kytkeytyneisyys ja vanha maatalousasutus. Pro Gradu-studie, Jyväskylä universitet.

Kemppainen, Ritva 2017: Perinnemaisemien inventointiohje. Egentliga Finlands NTM-central.

Lindberg, H. & Arnkil, N. 2023: Metsäisten paahdeympäristöjen tunnistaminen ja hoito. Tapios rapporter nr 57.

